

RECENZJA

Pracy doktorskiej Pana mgr Piotra GABRYJOŃCZYKA
pt. „EKONOMICZNO – SPOŁECZNE SKUTKI WYKORZYSTANIA
TURYSTYCZNEGO OBIEKTÓW FORTYFIKACJI NOWOŻYTNEJ”
przygotowanej pod kierunkiem naukowym *Pani dr hab. Izabelli Sikorskiej -
Wolak*, a przedkładanej Radzie Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW
w Warszawie

Uwagi wstępne

Przedmiotem recenzji jest dysertacja doktorska przedłożona przez mgr. Piotra Gabryjończyka pt. „*Ekonomiczno-społeczne skutki wykorzystania turystycznego obiektów fortyfikacji nowożytnej*”, licząca 307 stron standardowego maszynopisu wraz z aneksem (33 strony). Aneks zawiera załączniki, w których zaprezentowano procedury obliczeniowe zastosowanych metod, wzory kwestionariuszy badawczych (wywiadu skierowanego do administratorów obiektów fortyfikacyjnych oraz przedstawicieli władz gminnych, ankiet skierowanych do turystów oraz mieszkańców), a także fotografie badanych obiektów fortyfikacyjnych.

W treści pracy wykorzystanych zostało łącznie 375 różnego rodzaju pozycji bibliograficznych z przewagą publikacji zwartych i artykułów naukowych (267 pozycji), wyróżniono także dużą grupę stron internetowych (64) oraz aktów prawnych i dokumentów o charakterze strategicznym (42). Ilustracją prezentowanych w pracy zagadnień jest bogata szata graficzna w postaci 25 tabel, 37 wykresów oraz 6 rysunków. Formy graficzne prezentują głównie wyniki badań przeprowadzonych przez Autora, ilustrując w sposób klarowny rozważane zagadnienia oraz ułatwiając percepcję analizowanych kwestii.

Zgodnie z postanowieniami art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym ocena niniejszej dysertacji doktorskiej dotyczy:

- Oryginalności rozwiązania problemu naukowego,

- Wykazania przez Doktoranta ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia,
- Umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktoranta.

1) Oryginalność rozwiązania problemu naukowego

Znaczenie turystyki dla gospodarki (zarówno w wymiarze globalnym, jak i lokalnym) wykazuje stałą tendencję wzrostową, mimo zmieniających się uwarunkowań, wśród których wiele powinno spowalniać rozwój aktywności turystycznej (kryzys gospodarczy, zamachy terrorystyczne). Jednakże w 2017 roku liczba turystów na świecie przekroczyła 1,3 mld osób, co stanowiło ponad 7% wzrost w stosunku do roku poprzedniego, a od 2010 roku wzrost notowany był na poziomie ok 4%. Zwiększanie się liczby turystów powoduje ciągły wzrost zapotrzebowania na obsługę, generujący wzrost zatrudnienia w turystyce oraz wydatków na cele turystyczne przyczyniając się do zwiększanie udziału turystyki w tworzeniu PKB.

W skali lokalnej wyraźnie widoczne korzyści płynące z przyjmowania turystów, powodują szukanie możliwości dla kreowania atrakcji turystycznych, które mogłyby zintensyfikować (lub zainicjować) rozwój gospodarczy i społeczny. Dynamicznie zmieniające się oczekiwania i potrzeby turystów sprzyjają wykorzystywaniu nawet takich elementów potencjału turystycznego, które w bezpośredni sposób nie są kojarzone z atrakcją turystyczną. Możliwości takie stwarzają zróżnicowane obiekty fortyfikacyjne i ich pozostałości, które ze względu na bogatą historię Polski są zlokalizowane właściwie na całym obszarze kraju (jak zauważa we wstępie Autor jest ich w Polsce ok 16000). Spośród tej zróżnicowanej grupy obiektów jako przedmiot szczegółowych rozważań Autor wybrał obiekty nowożytnej „fortyfikacji rozproszonej powstałej w (...) okresie obszarów warownych” (s.14). Kluczowym problemem badawczym jest zaś dla Autora określenie znaczenia dla gospodarki i społeczności obszarów wiejskich, wykorzystania tego typu obiektów jako atrakcji turystycznych. Z rozważań wykluczone zostały obszary miejskie, co Autor uzasadnił w sposób ogólny (s.18). Główny cel poznawczy rozprawy sformułowany jako „...poznanie i ukazanie ekonomicznych oraz społecznych skutków turystycznego wykorzystania obiektów fortyfikacji nowożytnej” (s.17), w sposób właściwy odzwierciedla główny problem badawczy. Postawiono także cel użyteczny, którym jest „...sformułowanie wniosków dotyczących kreacji i funkcjonowania turystyki w obiektach pomilitarnych, które to wnioski będą mogły posłużyć zainteresowanym podmiotom w turystycznej adaptacji fortyfikacji i ich rynkowym wykorzystaniu” (s.17). Jako cele uzupełniające wskazano:

- 1) Rozpoznanie zagospodarowania turystycznego analizowanych gmin, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów fortyfikacyjnych i ich otoczenia (infrastruktura turystyczna),

- 2) Poznanie źródeł i struktury finansowania oraz rentowności fortyfikacyjnych atrakcji turystycznych,
- 3) Określenie wielkości i struktury wydatków uczestników ruchu turystycznego, ponoszonych w ramach zwiedzania obiektów fortyfikacyjnych,
- 4) Identyfikacja korzyści ekonomicznych osiąganych przez gminy z tytułu udostępnienia obiektów fortyfikacyjnych dla celów turystycznych,
- 5) Poznanie i określenie poziomu aktywności gospodarczo-społecznej gmin z obiektami fortyfikacji nowożytnych (badanych na tle pozostałych gmin w odpowiednich powiatach),
- 6) Ukazanie zmian w świadomości regionalnej mieszkańców, związanych z adaptacją turystyczną umocnień,
- 7) Wskazanie możliwości rozwoju oraz potencjalnych ograniczeń dla turystyki w obiektach fortyfikacyjnych.

W nawiązaniu do przyjętych celów w dysertacji sformułowano również cztery hipotezy badawcze, z których całkowicie potwierdzone zostały hipotezy: pierwsza *Zagospodarowane turystycznie obiekty fortyfikacyjne stanowią finansowo samodzielne oraz rentowne podmioty rynku turystycznego* i czwarta *Zagospodarowanie turystyczne obiektów fortyfikacyjnych stymuluje pozytywne przemiany w świadomości regionalnej mieszkańców*. Dwie pozostałe hipotezy – druga: *Adaptacja fortyfikacji na cele turystyczne powoduje wzrost lokalnej przedsiębiorczości powiązanej z branżą turystyczną* i trzecia: *Gminy z turystycznymi obiektami fortyfikacyjnymi charakteryzują się wyższym wskaźnikiem aktywności gospodarczo-społecznej niż pozostałe gminy w powiecie* – zostały potwierdzone częściowo.

Realizacja celów badawczych i weryfikacja postawionych hipotez badawczych wymagała opracowania procedury badawczej. Należy podkreślić, że rozwiązanie podjętego problemu naukowego zostało oparte na podejściu metodologicznym, określanym jako triangulacja (wykorzystanie wielu metod badawczych), co świadczy o orientacji w najnowszych metodach badawczych, których znajomość jest konieczna przy podejmowaniu problemów i zjawisk ukształtowanych w XXI wieku. W naukach społecznych triangulacja (wykorzystywana głównie w geodezji czy matematyce) polega na zwielokrotnieniu metod, technik oraz źródeł danych w celu skonfrontowania otrzymanych informacji i ich podsumowania. Jej wykorzystanie pozwoliło Autorowi na osiągnięcie wysokiej jakości prowadzonych badań i ograniczenie błędów. Autor w sposób celowy dokonał wyboru gmin (wydaje się jednak, że czynniki wyboru zostały w pracy zaprezentowane w sposób zbyt lakoniczny), wykluczając

obszary miejskie i nadmorskie, oraz zakładając, że konieczne jest istnienie wykorzystywanych turystycznie i odpłatnie obiektów fortyfikacji nowożytnej. Do badań wybrano gminy: Bakalarzewo, Fryszak, Inowódz, Kętrzyn, Lubrza, Międzyrzecz, Węgorzewo, próbę porównawczą stanowiły pozostałe gminy w powiatach, do których należały gminy badane. W przeprowadzonych badaniach bezpośrednich wykorzystano metodę obserwacji uczestniczącej oraz sondażu diagnostycznego, przy wykorzystaniu:

- wywiadu bezpośredniego z użyciem standaryzowanego kwestionariusza (z administratorami obiektów fortyfikacyjnych i przedstawicielami władz gminnych)
- ankiety skierowanej do turystów odwiedzających obiekty fortyfikacyjne (łącznie 723 turystów) i mieszkańców gmin (łącznie 363 mieszkańców)

W dalszym toku postępowania badawczego wykorzystano metody ilościowe i jakościowe, takie jak: porównawczo-opisowa (w ujęciu przestrzennym i podmiotowym), bonitacji punktowej, porządkowania liniowego (w oparciu o mierniki syntetyczne z wykorzystaniem metod Hellwiga, TOPSIS, standaryzacji, unitaryzacji zerowanej oraz Nowaka), wskaźnik rentowności i okres zwrotu z inwestycji, metody statystyki matematycznej, wnioskowanie indukcyjne i dedukcyjne. Poza materiałami pierwotnym Autor korzystał również z wielu zróżnicowanych źródeł wtórnych, w tym literaturowych oraz statystyki publicznej i materiałów wewnętrznych gmin.

Wykorzystanie wielotorowości badań pozwoliło na zebranie kompleksowego materiału badawczego, a pozyskane dane wraz z syntetyzacją wniosków Autora oraz wkładem twórczym umożliwiły realizację celu badawczego i w konsekwencji wskazanie głównych czynników warunkujących turystyczne wykorzystanie obiektów fortyfikacyjnych i ich ograniczeń. Szczególnie ważne wydaje się zwrócenie uwagi na pewną sprzeczność postulowanych rozwiązań „...nowoczesność i wygoda stanowią bowiem zaprzeczenie realizmu oraz istoty materii obiektów wojskowych” (s.257), co doskonale wpisuje się w trwającą dyskusję na temat pożądanego współcześnie kształtu turystyki (szczególnie w wymiarze lokalnym, ale również globalnym), koncentrującą się wokół problemu „czy ulegać gustom i potrzebom turystów czy ich edukować?”, co w konsekwencji prowadzi do kategorii turystyki zrównoważonej i pytań związanych z jej wymiarem praktycznym.

.Podsumowując tę część recenzji należy podkreślić, że praca ma charakter teoretyczny, empiryczny i aplikacyjny, a wybór problemu badawczego, który w sposób bezpośredni jest artykułowany w temacie pracy, ma uzasadnienie teoretyczne i praktyczne. Zaproponowana metodyka badań ma charakter kompleksowy i w oryginalny sposób pozwala spojrzeć na analizowane zagadnienia. Praca ukierunkowana jest na wskazanie możliwych i najbardziej

pożądanych rozwiązań łączących potrzeby turystów, lokalnej gospodarki i społeczności, przy uwzględnieniu specyfiki obszarów wiejskich. Wnioski z przeprowadzonych badań mogą być użyteczne nie tylko dla samorządów dysponujących na swoim terenie obiektami fortyfikacji nowożytnych i przedsiębiorców prowadzących takie obiekty, ale również dla organizatorów imprez turystycznych, dla których mogą stanowić cenną wskazówkę przy projektowaniu imprez turystycznych czy organizacji turystycznych (lokalnych), dla których mogą stanowić ważny materiał ilustrujący mechanizmy wykorzystania obiektów fortyfikacji jako atrakcji turystycznych wraz z ich konsekwencjami. **Analiza rozprawy pozwala na sformułowanie opinii, iż praca, dzięki oryginalnemu rozwiązaniu problemu naukowego wzbogaca istniejący dorobek studiów i badań naukowych.**

2) Ogólna wiedza teoretyczna Doktoranta w dyscyplinie ekonomia

Części teoretyczne rozprawy są rozważaniami ściśle związanymi z turystyką i jej ekonomicznymi oraz społecznymi aspektami. Są one ulokowane w różnych częściach pracy, ale za najistotniejszy należy uznać punkt 2.1. *Przedmiot badań w teorii ekonomii* w którym Autor dokonuje wyjątkowo udanego osadzenia przedmiotu badań (rozumianego jako relacje pomiędzy turystyką a ekonomią, ze szczególnym uwzględnieniem ekonomicznych efektów turystyki) w teoriach ekonomicznych, rozpoczynając od Thomasa Muna, przedstawiciela merkantylistów. Szczególnie interesujące jest zestawienie porównawcze różnych aspektów teorii modernizacji i zależności wraz z określeniem ich relacji z turystyką (tabela 3, s.33). Na uwagę zasługuje również odniesienie do teorii rozpatrujących rozwój w skali regionalnej i lokalnej, od teorii von Thünera i Webera po Romera i Barro, ze wskazaniem na możliwe odniesienia do przedmiotu badań. Ta część pracy wyraźnie wskazuje na wystarczający poziom wiedzy w dyscyplinie ekonomia, uwzględniający również umiejętność umiejscowienia przedmiotu badań w teorii ekonomii. Uzupełnieniem jest pogłębiona i poszerzona wiedza z zakresu ekonomiki turystyki, prezentowana przy okazji omawiania zagadnień dotyczących np. wpływu turystyki na systemy społeczno-ekonomiczne, czy funkcjonowania przedsiębiorstw turystycznych.

Przedstawione w dysertacji wyniki przeprowadzonych badań empirycznych na tle ukazanych rozważań teoretycznych oraz zgodność ujęć, definicji, interpretacji i teorii zawartej w pracy z ogólnie uznaną wiedzą naukową **pozwalają na stwierdzenie, że Doktorant posiada nie tylko dobrą znajomość problematyki poruszanej w zakresie objętym tematem rozprawy, ale także ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej ekonomia.**

3) Umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktoranta

Oceniając umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktoranta należy wziąć pod uwagę następujące aspekty:

- a) *Umiejętność postawienia problemu badawczego oraz propozycji jego rozwiązania, co obejmuje istotność podjętej problematyki badawczej, poprawność sformułowania tematu pracy, celów i hipotez, zaplanowanie i przeprowadzenie procedury badawczej wraz z wyborem metod badawczych adekwatnych do postawionych zadań, stopień realizacji założonych celów badawczych i weryfikacji hipotez. Kwestie te zostały omówione w punkcie 1) recenzji wraz z odniesieniem do oryginalności rozwiązania problemu naukowego*
- b) Adekwatność struktury pracy do prezentowanych zagadnień oraz zawartość treści w rozdziałach merytorycznych pracy
- c) Poprawność rozprawy od strony formalnej, redakcyjnej i językowej

Adekwatność struktury pracy do prezentowanych zagadnień oraz zawartość treści w rozdziałach merytorycznych pracy

Struktura pracy została podporządkowana celowi pracy i ma nietypowy układ treści obejmujący wstęp, osiem rozdziałów o zróżnicowanej objętości (od 15 do 40 stron) oraz podsumowanie i wnioski. Dysertację wyróżnia brak klasycznego układu treści, w którym prowadzony wywód naukowy w części początkowej zawiera rozważania teoretyczne stanowiące podstawę dla problemów praktycznych analizowanych na ich kanwie. Zagadnienia teoretyczne stanowią główny nurt rozważań w rozdziale drugim, pojawiają się także w treści pozostałych rozdziałów, stanowiąc bazę teoretyczną dla rozważań w nich prowadzonych.

Treść rozdziałów jest powiązana z tytułem pracy i stanowi konsekwentne rozwinięcie założonych wyzwań badawczych. Rzeczowy układ pracy charakteryzuje się spójnością i logiczną sekwencją myślową części głównych rozprawy. Przeniesienie ilustracji w postaci zdjęć do aneksu znacznie zwiększyło przejrzystość pracy i umożliwiło bezpośrednie porównanie badanych obiektów. Jednakże zastrzeżenia budzi zbyt rozdrobniona struktura pracy, w której wydzielono aż osiem rozdziałów głównych. W opinii recenzenta podział treści w rozdziałach z jednej strony ma charakter porządkujący rozważania, z drugiej zaś wydaje się możliwe i zasadne połączenie rozdziału 3. *Charakterystyka przestrzenna i ekonomiczno-społeczna badanych gmin* i 4. *Obiekty fortyfikacji nowożytnej i ich atrakcyjność turystyczna*, które pozwoliłoby zaprezentować obiekty fortyfikacji nowożytnej w ich bezpośrednim otoczeniu oraz rozdziału 6. *Lokalne skutki turystycznego wykorzystania obiektów*

fortyfikacyjnych z rozdziałem 7. *Aktywność gospodarczo-społeczna a atrakcyjność turystyczna badanych jednostek terytorialnych szczebla lokalnego*, ponieważ są to zagadnienia pozostające w bezpośrednim związku. Uwagi te mają charakter wyłącznie polemiczny, recenzent uznaje poprawność struktury pracy zaproponowanej przez Autora.

Natomiast konstrukcja wstępu odbiega w sposób zdecydowany od wymogów stawianych tym częściom pracy naukowej. Autor zawarł tu bowiem jedynie wprowadzenie do tematyki pracy wraz z wyjaśnieniem kluczowych dla pracy pojęć (fortyfikacja, obiekt fortyfikacyjny) i dość ogólną prezentacją przesłanek podjęcia tej tematyki w dysertacji. We wstępie powinny się znaleźć jeszcze takie elementy jak cele i hipotezy postawione w pracy, określenie zakresu czasowego, przestrzennego i przedmiotowego pracy, charakterystyka literatury i materiałów źródłowych, wyszczególnienie metod badawczych, omówienie struktury pracy oraz jej wymiaru teoretycznego i praktycznego. Częściowo elementy te zostały uwzględnione w rozdziale 1. *Cele, metodyka badań oraz charakterystyka próby*, ale część wymaganych elementów wstępu została całkowicie pominięta, co zaprzecza idei wstępu do pracy naukowej, który powinien być jej „wizytówką” i w sposób syntetyczny wprowadzać czytelnika do tematyki pracy, prezentując jej najbardziej istotne aspekty.

Rozdział 1. Cele, metodyka badań oraz charakterystyka próby zawiera omówienie przesłanek, które spowodowały wybór tematyki pracy oraz poprawnie sformułowane cele, hipotezy oraz metodykę badań (wraz z wyszczególnieniem wykorzystanych metod badawczych). Jednakże większą część rozdziału (8 z 15 stron) zajmuje charakterystyka próby badawczej zarówno turystów, jak i mieszkańców gmin. Analiza próby badawczej jest przeprowadzona w sposób bardzo wnikliwy i kompleksowy, obejmuje także wyjaśnienie zaobserwowanych tendencji. Jednakże w opinii recenzenta omówienie próby badawczej powinno się znaleźć bezpośrednio przed omawianiem wyników badań ankietowych czyli w rozdziale czwartym lub nawet w punkcie 5.3. *Analiza ruchu turystycznego w badanych obiektach*, gdzie pozwoliłoby na ogólną charakterystykę turystów odwiedzających omawiane atrakcje uzupełniającą prezentowane dane liczbowe. Wydaje się również, że potencjał informacji zawartych w metryczce ankiety i wykorzystany do sporządzenia charakterystyki grupy badawczej nie został w pełni wykorzystany, gdyż w analizach przeprowadzonych w kolejnych rozdziałach prezentowane opinie turystów, czy mieszkańców nie uwzględniają ich różnicowania ze względu na wiek, płeć, miejsce zamieszkania, czy inne cechy uwzględnione w metryczce.

Rozdział 2 Nowe trendy w rozwoju turystyki i jej ekonomiczno-społeczne funkcje stanowi udaną próbę umiejscowienia problemu badawczego w teorii ekonomii oraz zaprezentowania

jego podstaw teoretycznych, uwzględniających znaczenie turystyki dla funkcjonowania współczesnych systemów społeczno-ekonomicznych oraz nowych trendów w turystyce wśród których można wyróżnić turystykę militarną. Warto podkreślić dostrzeżenie przez Autora trudnych kwestii związanych z kontrowersyjnymi formami turystyki, które mimo negatywnych konotacji moralnych przynoszą określone korzyści regionom recepcyjnym.

Kolejne dwa rozdziały 3. *Charakterystyka przestrzenna i ekonomiczno-społeczna badanych gmin* i 4. *Obiekty fortyfikacji nowożytnej i ich atrakcyjność turystyczna* stanowią prezentację obszaru badawczego. Zostały skonstruowane w podobny sposób, co umożliwia konsekwentne zaprezentowanie głównych cech charakteryzujących gminy, w których położone są wybrane obiekty fortyfikacji nowożytnej oraz samych obiektów. Ujednolicony system prezentacji informacji dotyczący poszczególnych gmin i obiektów sprzyja ich percepcji, a przejrzystość prezentacji ułatwia porównanie jednostek, szczególnie że istotne informacje podane są w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Interesującą częścią tego fragmentu pracy jest ocena atrakcyjności turystycznej poszczególnych obiektów dokonana metodą bonitacyjną oraz porównanie jej wyników z wynikami badania ankietowego turystów. W pięciu na siedem przypadków wyniki okazały się zbliżone. Istotną konkluzją jest także wskazanie, że obiekty fortyfikacji nowożytnej w 1 przypadku na 3 stanowiły determinantę przyjazdu w dany rejon, co świadczy o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej.

Rozdział 5. Fortyfikacje nowożytne jako podmioty rynku turystycznego jest utrzymany w podobnej konstrukcji jak dwa poprzednie, ale koncentruje się na funkcjonowaniu obiektów fortyfikacji nowożytnej jako podmiotów na rynku turystycznym. Wskazuje na zróżnicowanie formalno-prawnych zasad ich funkcjonowania, wielkość i zróżnicowanie ruchu turystycznego, związane z tym przychody i rentowność podmiotów, a także określa zaangażowanie poszczególnych samorządów w proces przystosowania obiektów dla ruchu turystycznego oraz poddaje krytycznej analizie możliwe źródła finansowania ich rozwoju.

Wyjątkowo wartościową częścią pracy są rozdział 6. *Lokalne skutki turystycznego wykorzystania obiektów fortyfikacyjnych* oraz rozdział 7. *Aktywność gospodarczo-społeczna a atrakcyjność turystyczna badanych jednostek terytorialnych szczebla lokalnego*, w których mimo szeregu ograniczeń wynikających z utrudnień w dostępie do danych źródłowych, Autor zdołał zaprezentować główne tendencje. Było to możliwe dzięki dużemu zaangażowaniu i kreatywności Doktoranta połączonemu z dobrą znajomością technik zbierania danych oraz umiejętnością wykorzystania zróżnicowanych metod badawczych. Wykorzystanie jako próby porównawczej pozostałych gmin w powiecie, w którym położona jest gmina badawcza okazało się zabiegiem skutecznym, obciążonym relatywnie niskim błędem i pozwalającym na

formułowanie wniosków. Szczególnie ważne okazały się wyniki zakładanej korelacji pomiędzy atrakcyjnością turystyczną a aktywnością gospodarczo-społeczną gmin. W tej części pracy Autor zidentyfikował główne konsekwencje turystycznego wykorzystania obiektów fortyfikacji nowożytnej, uwzględniając ich pozytywny lub negatywny charakter.

Rozdział 8 Perspektywy rozwoju turystyki w obiektach fortyfikacji nowożytnej przedstawia możliwości rozwojowe dla badanych obiektów wynikające z planów strategicznych jednostek samorządowych w których się znajdują, zidentyfikowanych ograniczeń oraz opinii turystów wyrażonych w badaniu ankietowym.

W ostatniej części pracy „*Podsumowanie i wnioski*” zaprezentowano w skoncentrowanej formie główne wyniki przeprowadzonych badań oraz wskazano na poziom weryfikacji postawionych hipotez. Wnioskowanie końcowe należy uznać za logicznie formułowane i w zasadniczej mierze korespondujące z przyjętą hipotezą badawczą, jak i celami pracy.

Poprawność rozprawy od strony formalnej, redakcyjnej i językowej

Recenzowana praca została napisana wyjątkowo poprawnym i zrozumiałym językiem spełniającym kryteria języka naukowego oraz poprawnie przygotowana pod względem technicznym. Można mieć pewne zastrzeżenia co do:

a) Przywoływania form graficznych w pracy

Nie powinny być one traktowane jako fragment tekstu (występujący po dwukropku, jak to jest w pracy), ale powinny stanowić ilustrację dla zagadnień poruszanych w tekście, oraz każdorazowo być zapowiedziane przed pojawieniem się, co pozwala na podkreślenie logiki prowadzonego wywodu.

b) Braku konsekwencji w stosowaniu jednolitej terminologii naukowej

Już w samym spisie treści można zauważyć niekonsekwencję w stosowanym słownictwie: jest „próba” i „próba badawcza” (jako określenie tej samej próby), „obiekty fortyfikacyjne”, „obiekty fortyfikacji nowożytnej” i „badane obiekty” (w samej treści pojawia się jeszcze kilka innych określeń, które laika wprowadzają w pewną konsternację), są „gminy” i „jednostki terytorialne szczebla lokalnego”. W dysertacji powinno być stosowane ujednolicone słownictwo, zgodne ze spójną konwencją omówioną w części teoretycznej pracy (której w pracy brakuje, ze względu na omawianie zagadnień teoretycznych właściwie we wszystkich rozdziałach),

c) Braku ujednolicenia sposobu rozpoczynania rozdziałów – w niektórych jest wstępny tekst przez pierwszym punktem (rozdział 3 i 6), w pozostałych zaś nie ma,

- d) Braku konsekwencji w stosowaniu w tekście pogrubień tekstu i kursywy
- e) Nie wydaje się zasadne zamieszczanie jako ilustracji map z tak małą ilością informacji, jak np. na rysunku 4.
- f) W pracy występują także nieliczne błędy językowe, stylistyczne i literowe.

Powyższe uwagi te w żadnym stopniu nie umniejszają wysokiej oceny wartości merytorycznej pracy.

Pracę należy uznać za ukształtowaną poprawnie zarówno pod względem koncepcyjnym, metodycznym, jak i merytorycznym. Do takiego stwierdzenia upoważniają następujące elementy zawarte w pracy oraz ich uwydatnienie przez Autora:

- umiejętne sformułowanie problemu naukowego oraz właściwe sformułowanie założeń badawczych,
- odpowiedni dobór materiału teoretycznego i empirycznego wykorzystanego w przygotowaniu dysertacji,
- przeprowadzenie oryginalnych badań z zastosowaniem metody ankietowej, przy zachowaniu dużej staranności przy analizie oraz ostrożności w interpretacji wyników,
- umiejętność formułowania uogólnień i odpowiednie wnioskowanie oparte na prawidłowo rozpoznanych związkach przyczynowo-skutkowych bazujących na materiale teoretycznym oraz informacji płynących z przeprowadzonych ankiet,
- twórcze opracowanie determinant turystycznego wykorzystania obiektów fortyfikacji nowożytnej

Powyższe elementy pozwalają na stwierdzenie, że wymóg umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej należy uznać za spełniony.

4) Ocena końcowa

Temat wybrany przez Autora jest aktualny i obejmuje nowe obszary badawcze, treść pracy odpowiada tematowi, przyjęta zaś struktura pracy pozwala na logiczne prowadzenie wyводу naukowego. Przeprowadzone studia literaturowe oraz badania pierwotne i wtórne dostarczyły Autorowi bogatego materiału empirycznego, co pozwoliło na zweryfikowanie przyjętych hipotez, rozwiązanie problemu badawczego oraz realizację celów poznawczych i metodologicznych. Doktorant w pewny i swobodny sposób posługuje się skomplikowanym aparatem badawczymi, w sposób prawidłowy dobiera metody dla osiągnięcia postawionych celów badawczych, a także doskonale radzi sobie z szerokim spektrum metod badawczych oraz

prezentacją wyników za pomocą atrakcyjnych wizualnie form graficznych. Uzyskany bogaty i szczegółowy materiał empiryczny przy wykorzystaniu metod analizy opisowo-jakościowej posłużył do przeprowadzenia analiz pozwalających na sformułowanie satysfakcjonujących wniosków.

Podsumowując powyższe spostrzeżenia, uwagi i opinie wartościujące oceniam, że rozprawa Pana magistra Piotra GABRYJOŃCZYKA pt. *"Ekonomiczno – społeczne skutki wykorzystania turystycznego obiektów fortyfikacji nowożytnej"* przygotowana pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Izabelli Sikorskiej – Wolak stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Rozprawa wykazuje także posiadanie przez Autora wystarczającej ogólnej wiedzy teoretycznej z zakresu nauk ekonomicznych, a przedstawiona dysertacja potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Oznacza to, że moim zdaniem, spełnione zostały wymagania określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym (...), zatem wnioskuję do Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW w Warszawie o dopuszczenie Pana magistra Piotra Gabryjończyka do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora.

